

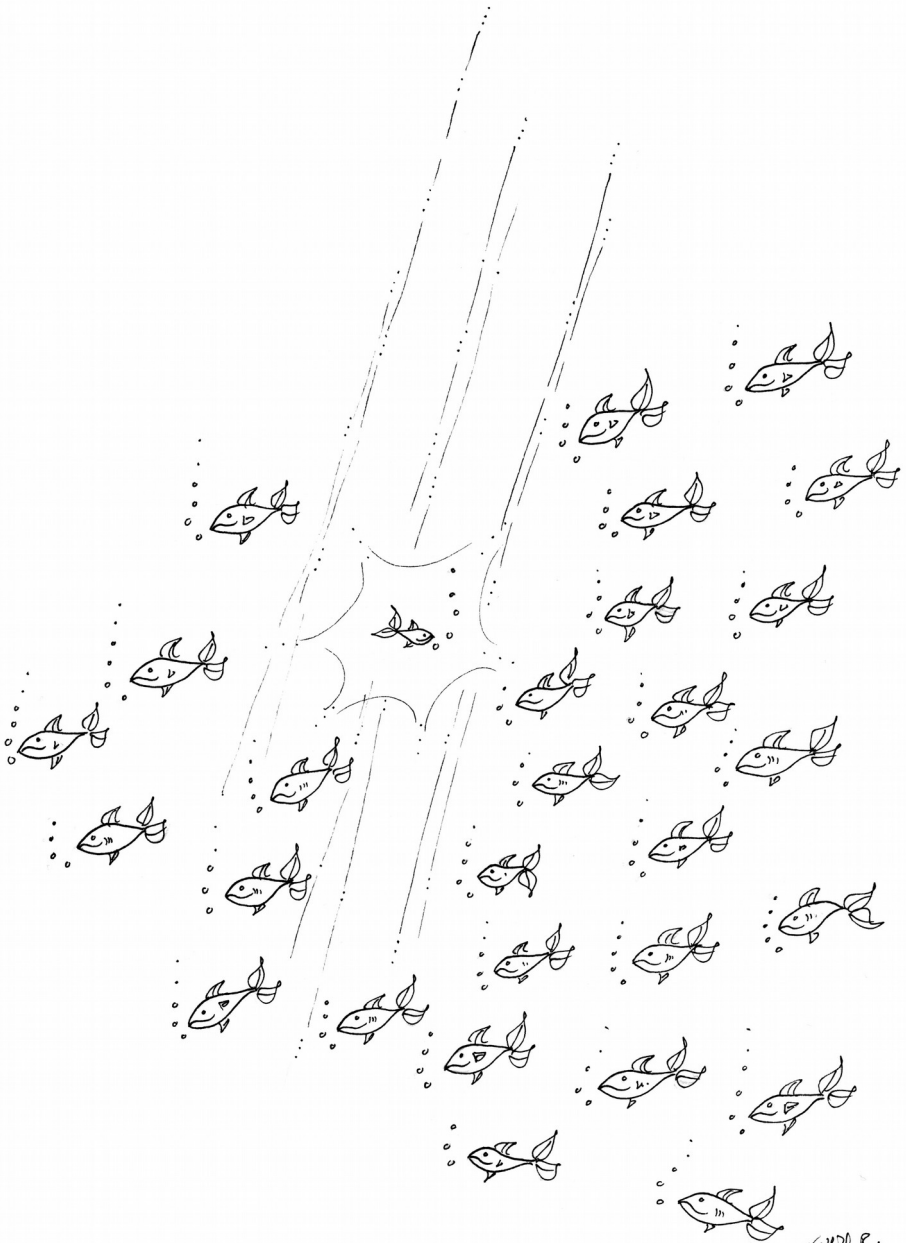
Eventyr For Alle

A detailed black and white illustration of a fox's head, looking slightly to the right, positioned behind the title text.

Den store sjøormen

H. C. Andersen

Frederick R.
2020 ♡

Den store sjøormen

Det var en liten havfisk av god familie, navnet husker jeg ikke, det må de lærde si deg. Den lille fisken hadde attehundre søsken, alle like gamle. De kjente ikke faren eller mora si, de måtte straks ta vare på seg selv og svømme rundt, men det var en stor fornøyelse. De hadde nok av vann å drikke, hele verdenshavet, føde tenkte de ikke på, den kom nok. Hver ville følge sin lyst, hver ville få sin egen historie, ja det tenkte heller ingen av dem på.

Sola skinte ned i vannet. Det lyste om dem, det var så klart, det var en verden med de forunderligste skapninger, og noen så gruelig store, med så voldsomme gap at de kunne sluke de attehundre søsknene, men det tenkte de heller ikke på, for ingen av dem hadde blitt slukt ennå.

De små svømte sammen, tett opptil hverandre, slik som sildene og makrellene svømmer. Men mens de alle svømte rundt i vannet og tenkte på ingenting, med en forferdelig lyd, sank det ovenfra, midt ned imellom dem, en lang tung ting som slett ikke ville holde opp. Lengre og lengre strakte den seg, og hver av småfiskene som den traff, ble most eller fikk en knekk som de ikke kunne unnslippe. Alle småfiskene, og de store også, helt oppe fra havets overflate og ned til dens bunn, fór til side i forferdelse. Den tunge voldsomme tingen senket seg dypere og dypere, den ble lengre og lengre, milelang, gjennom hele havet.

Fisk og snegle, alt som svømmer, alt som kryper eller som drives av strømminger, la merke til denne forferdelige tingen, denne kolossale ukjente havålen som med ett hadde kommet ned ovenfra.

Hva var så det for en ting? Ja, det vet vi! Det var den

store, milelange telegrafkabelen menneskene senket ned mellom Europa og Amerika.

Det ble en forskrekkelse, der hvor kabelen ble senket ble det ble ei røre mellom havet rettmessige beboere. Flyvefisken satte til værns over havflaten, så høyt den kunne, ja knurren tok fart et helt børseskudd over vannet, for det kan den. Andre fisk søkte mot havbunnen, de fór med slik hastighet at de kom lenge før telegrafkabelen ennå hadde blitt sett dernede. De skremte både torsk og flyndre, som gikk fredelig i havets dyp og åt sine medskapninger.

Et par sjøpølser ble så forskrekket at de spydde magene sine ut, men levde ennå, for det kunne de. Mange hummere og taskekrabber gikk ut av sine gode skall og måtte la beina bli igjen.

Under all denne skrekken og forvirringa kom de attenhundre søsknene fra hverandre, og møttes ikke mere eller kjente ikke hverandre, kun et halvt snes ble igjen på samme sted, og da de hadde holdt seg stille i et par timer, forsvant den første skrekken og så begynte de å bli nysgjerrige.

De så seg rundt, de så opp og de så ned, og der i dybden trodde de at de så den forferdelige tingen som hadde skremt dem, skremt store og små. Tingen lå bortover havbunnen, så langt de kunne se. Den var ganske tynn, men de visste jo ikke hvor tykk den kunne gjøre seg, eller hvor sterk den var. Den lå ganske stille, men, tenkte de, det kunne være den prøvde å narre dem.

«La den ligge der den ligger! Den legger ikke merke til oss!» sa den forsiktigste av småfiskene, men den aller minste av dem ville ikke gi opp å få greie på hva den tingen kunne være. Den hadde kommet ned ovenfra, så ovenfra hadde man nok best sjanse til å få greie på noe, og så

svømte de opp mot havflaten. Det var blikkstilte vær.

Der møtte de en delfin. Det var en skikkelig spretten fyr, en sjøfarer, som kunne slå kollbøtter hen langs havflaten. Den hadde øyne å se med, og de måtte ha sett noe som den kunne fortelle. De spurte den ut, men den hadde kun tenkt på seg selv og kollbøttene sine, ikke sett noe, visste ikke hva den skulle svare, og så tidde den og så stolt ut.

Etterpå henvendte de seg til selhunden som akkurat hadde dukket ned. Den var høfligere, utenom det at den spiser småfisk, men i dag var den mett. Den visste litt mere enn den sprettende fisken.

«Jeg har mang en natt ligget på en våt stein og sett inn mot land, milevidt herfra. Der er det skumle skapninger, som på deres språk kalles *mennesker*. De prøver å fange oss, men oftest smetter vi unna dem, det har jeg forstått, og det har sikkert også den havålen dere spør om. Den har vært i deres makt, og visst vært oppe på landjorda i uminnelige tider. Derfra har de ført den på et fartøy for å bringe den over havet til et annet fjerntliggende land. Jeg så hvordan de strevde, men de kunne hankes med den, på landjorda hadde den blitt ganske matt. De la den på kryss og tvers, jeg hørte hvordan den ringla og rangla da de la den, men den slapp allikevel fra dem, og slapp ut hit. De holdt på den av alle krefter, mange hender holdt fast, den smatt allikevel bort og dro til bunns. Der ligger den inntil videre, tenker jeg!»

«Den er ganske tynn!» sa de små fiskene.

«De har sultet den!» sa selhunden. «Men den kommer seg snart, og får den gamle tykkelsen og størrelsen sin igjen. Jeg antar at den er den store sjøormen som menneskene er så redde for og snakker så mye om. Jeg har aldri sett den før og har aldri trodd på den. Nå tror jeg, for det er den!» og så

dukket selhunden.

«Skal si han visste mye! Skal si ha sa mye!» sa de små fiskene. «Jeg har aldri vært så klok før! – Håper bare det ikke er løgn!»

«Vi kan jo svømme ned og undersøke!» sa den minste. «På veien kan vi høre de andres mening!»

«Jeg gjør ikke et slag med finnene mine for å få greie på noe!» sa de andre og dreide av.

«Men det gjør jeg!» sa den minste og styrtet av sted ned i det dype vannet. Men den var langt fra stedet hvor «den lange sunkne tingen» lå. Den lille fisken så og lette til alle sider ned mot dypet.

Aldri før hadde den oppfattet verdenen sin så stor. Sildene gikk i store stimer og skinte som en kjempebåt av sølv, makrellene fulgte også med og så enda prektigere ut. Det kom fisk i alle skikkelser, med tegninger i alle farger; og maneter, halvgjennomsiktige som blomster, som lot seg bære og føre av strømmingene. Store planter vokste fra havbunnen, meterhøyt gress og palmeformede trær, hvert blad besatt med skinnende skalldyr.

Endelig så den lille havfisken ei lang mørk stripe der nede og styrtet mot dem, men det var verken fisk eller kabel, det var rettverket til et stort sunket fartøy, hvor øverste og nederste dekk var brutt i stykker av havets trykk. Den lille fisken svømte inn i rommet hvor alle menneskene, som hadde omkommet da skipet sank, nå var skylt bort, utenom to: En ung kvinne lå der utstrakt med et lite barn i armene sine. Vannet løftet dem og liksom vugget dem, de så ut til å sove. Den lille fisken ble ganske forskrekket, den visste ikke at de ikke kunne våkne mere. Vannplanter hang som løvverk ned over rettverket, bort over de to vakre likene av mor og barn. Det var så stille, det var så ensomt. Den lille fisken

skyndte seg bort så hurtig den kunne, ut hvor vannet var klarere belyst og hvor det var fisk å se. Den hadde ikke kommet langt da den møtte en ung hval, så forferdelig stor.

«Ikke sluk meg!» sa den lille fisken. «Jeg er ikke så mye som en matbit, så liten er jeg, og for meg er det så fint å leve!»

«Hva vil du så dypt her nede, hvor arten din ikke pleier å komme?» spurte hvalen. Og så fortalte den lille fisken om den lange forunderlige ålen, eller hva nå den tingen var, som hadde sunket ned ovenfra og forskrekket selv de aller modigste havskapningene.

«Ho, ho!» sa hvalen, og trakk så voldsomt med vann til seg at den måtte sette en mektig vannstråle når den kom opp og trakk luft. «Ho, ho!» sa den. «Så det var den tingen som kilte meg på ryggen idet jeg snudde meg! Jeg trodde at det var en skipsmast jeg kunne bruke til kløpinne! Men det var ikke på dette stedet. Nei, langt lengre ute ligger den tingen. Den vil jeg også sjekke ut, jeg har ikke noe annet å gjøre!»

Og så svømte den foran og den lille fisken bak etter, ikke for nær, for det kom liksom en rivende strøm der hvor den store hvalen skøyt fart gjennom vannet.

De møtte en hai og en gammel sagskate. De to hadde også hørt som den underlige havålen som var så lang og så tynn. De hadde ikke sett den, men det ønsket de.

Nå kom det en steinbit.

«Jeg blir med!» sa han, den skulle samme vei. «Om den store sjøormen ikke er tykkere enn et ankertau, så skal jeg bite over den i ett bitt!» og den åpnet gapet sitt og viste sine seks rader med tenner. «Jeg kan bite merker i et skipsanker, så da kan jeg i alle fall bite over den stilken!»

«Der er den!» sa den store hvalen. «Jeg ser den!» Han

trodde at han så bedre enn de andre. «Se hvordan den løfter seg, se hvordan den svaier, bukter og krummer seg!»

Men det var ikke den, men en utrolig stor havål som nærmet seg, flere alen lang.

«Den er har jeg sett før!» sa sagskatan. «Den har aldri gjort stort rabalder i havet, eller skremt noen storfisk!»

Og så talte de til den om den nye ålen og spurte om den ville være med på oppdagelsesferd.

«Om den ålen er lengre enn jeg», sa havålen, «så skal det skje den en ulykke!»

«Det skal det!» sa de andre. «Vi er mange nok som ikke tolererer den!» Og så skyndte de seg fremover.

Men da kom det noe like i veien, et underlig uhyre, større enn dem alle sammen.

Det så ut som ei svømmende øy som ikke kunne holde seg oppe.

Det var en eldgammel hval. Hodet dens var overgrodd med havplanter, ryggen dens var besatt med krypdyr, og så utallige mange østers og muslinger at det sorte skinnets var helt hvitspekket.

«Bli med, gamlefar!» sa de. «Det har kommet en ny fisk, som vi ikke kan tolerere.»

«Jeg vil heller ligge der hvor jeg ligger!» sa den gamle hvalen. «La meg hvile! La meg ligge! Å ja, ja, ja! Jeg bærer på en stor sykdom! Jeg får lindring når jeg drar opp til havflaten og får ryggen ovenfor! Da kommer de store rare sjøfuglene og plukket på meg, det gjør så godt, så lenge de ikke slår nebbet så dypt i at det går rett inn i spekket mitt. Bare ta en titt! Det sitter ennå en hel beinrad av en fugl i ryggen på meg. Fuglen slo klørne for dypt og kunne ikke komme løs da jeg gikk til bunns. Nå har småfiskene plukket ham. Se hvordan han og jeg ser ut! Jeg er så syk!»

«Det er bare innbilning!» sa haien. «Jeg er aldri syk. Ingen fisk er syk!»

«Unnskyld!» sa den gamle hvalen. «Ålen har hudsykdom, karpene skal ha kopper, og alle har vi innvollsormer!»

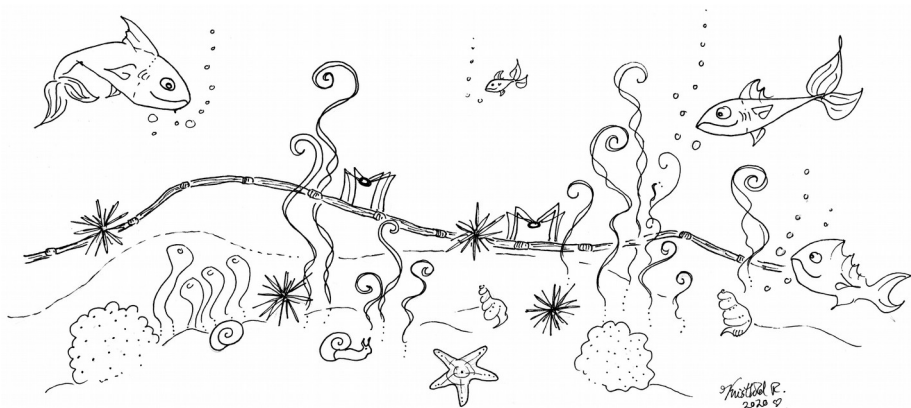
«Vrøvl!» sa haien, han gadd ikke høre mere, ikke de andre heller, de hadde jo noe annet å ta seg til.

Endelig kom de til det stedet hvor telegrafkabelen lå. Den hadde et langt leie på havbunnen, helt fra Europa til Amerika, hen over sandbanker og havslam, klippegrunn og plantevillmark, og hele skoger av koraller. Og så vekslet strømmene der nede, vannvirvler dreide seg, fisk myldret frem, flere i flokk enn de talløse fugleskarene som menneskene ser i trekkfugltida. Det var ei røre, ei plasking, ei summing, ei susing: Den susen spøker det litt av ennå i de store, tomme havkonkyliene når vi holder dem foran øret vårt.

Nå kom de til stedet.

«Der ligger dyret!» sa de store fiskene, og den lille sa det også. De så kabelen, som de ikke kunne klare å se noe begynnelse eller ende på.

Svamper, polypper og anemoner svaiet fra grunnen, og senka og bøyde seg over den slik at den snart ble skjult, snart ble synlig. Sjøpinnsvin, snegler og ormer rørte seg om den. Kjempemessige edderkopper, som hadde en hel besetning av krypdyr på seg, spankulerte hen langs kabelen. Mørkeblå sjøpølser, eller hva nå enn det kryptet heter, det spiser med hele kroppen, lå liksom og luktet på det nye dyret som hadde lagt seg på havbunnen. Flyndrer og torsker vendte seg i vannet for å høre etter fra alle sider. Sjøstjerna, som alltid borer seg ned i sanden og kun har de to lange stilkene med øyne utenfor, så og glodde for å se hva som kom ut av det røret.

Telegrafkabelen lå uten bevegelse. Men liv og tanke var det i den, det gikk mennesketanker igjennom den.

«Det er noe skummelt med den tingen!» sa hvalen. «Den er i stand til å slå meg på magen, og dette er jo den ømme sida mi!»

«La oss føle oss frem!» sa polyppen. «Jeg har lange armer, jeg har smidige fingre! Jeg har rørt ved den, og nå skal jeg ta litt fastere.»

Og den strakte de smidige, lange armene sine ned til kabelen og rundt om den.

«Den har ingen skjell!» sa polyppen. «Den har ikke noe skinn! Jeg kan aldri tro den føder levende unger!»

Havålen la seg langs telegrafkabelen og strakte seg så langt den kunne.

«Den tingen er lengre enn jeg!» sa den. «Men det er ikke lengden om å gjøre, man må ha hud, mage og smidighet.»

Hvalen, den unge, sterke hvalen, senket seg rett ned, dypere enn den noensinne hadde vært.

«Er du fisk eller plante?» spurte den. «Eller er du kun et verk ovenfra, som ikke kan trives her nede hos oss?»

Men telegrafkabelen svarte ikke, det kan den ikke på det stedet. Det gikk tanker gjennom den, mennesketanker. På ett sekund løp de alle de mange hundre milene fra land til

land.

«Vil du svare eller vil du knekkes?» spurte den glupende haien, og alle de andre store fiskene spurte om det samme: «Vil du svare eller vil du knekkes?»

Kabelen rørte seg ikke, den hadde en annen tanke, og en slik tanke kan den ha, for den er jo fylt med tanker:

«La dem bare knekke meg, så hales jeg opp og kommer i stand igjen, det har skjedd med andre av mitt slag, i mindre farvann!»

Derfor svarte den ikke, den hadde annet å gjøre, den telegraferte, og lå i lovlig embete på havets bunn.

Ovenfor gikk nå sola ned, som menneskene kalte det, den ble som den rødeste ild, og alle himmelens skyer skinte som ild, den ene prektigere enn den andre.

«Nå får vi rød belysning!» sa polyppene. «Nå ser vi den tingen mye bedre, om det behøves.»

«Ta den! Ta den!» ropte steinbiten og viste alle tennene sine.

«Ta den! Ta den!» sa sverdfisken og hvalen og havålen.

De styrta frem, med steinbiten foran. Men akkurat idet den skulle til å bite om kabelen, tok sagskatan, i ren iver, å kjørte saga si rett inn i bakdelen til steinbiten. Det var en stor feiltagelse, og steinbiten fikk ikke krefter til å bite.

Det ble et rabalder nede i gjørma: Storfisk og småfisk, sjøpølser og snegler løp mot hverandre, åt hverandre, puffa og dytta. Kabelen lå stille og gjorde jobben sin, og det skal man.

Den mørke natta regjerne ovenfor, men havets milliarder og milliarder av levende smådyr lyste. Kreps, ikke større enn et knappenålshode, lyste. Det er ganske vidunderlig, men slik er det nå.

Havets dyr så på telegrafkabelen.

«Hva er nå den tingen, og hva er den ikke?»

Ja, det var spørsmålet.

Da kom det ei gammel sjøku. Menneske kalte den slags for havfrue eller havmann. En hun var hun, hadde hale og to korte armer å plaske med, hengende bryst, og tang og snyledyr på hodet, og det var hun stolt av.

«Hvis dere vil ha kunnskap og kjennskap» sa hun, «så er nok jeg den eneste som kan gi det. Men for det forlanger jeg farefri gressgang på havbunnen for meg og mine. Jeg er fisk som dere, og jeg har også øvd på å være krypdyr. Jeg er den klokeste i havet. Jeg vet om alt som rører seg her nede, og om alt som er der ovenfor. Den tingen der, som dere grubler over, er ovenfra, og det som dumper ned der oppe fra, er dødt eller blir dødt og maktesløst. La den ligge som det den er. Den er kun menneskepåfunn!»

«Jeg tror nå det er noe mere ved den!» sa den lille havfisken.

«Hold munn,

Frithjof R.
2020

markell!» sa den store sjøkua.

«Stingsild!» sa de andre, og det var jo enda mer fornærmende sagt.

Og sjøkua forklarte dem at hele det skumle dyret, som forresten ikke sa et mukk, bare var påfunn fra det tørre land. Og den holdt et lite foredrag om menneskenes list.

«De vil ha tak i oss», sa den. «Det er det eneste de lever for. De spenner ut garna, og kommer med mat på krok for å lokke oss. Den der er et slags stort snøre som de tror vi skal bite på, de er så dumme! Det er ikke vi! Rør ikke det makkverket, det rakner opp, og det hele blir til smulder og gjørme. Det som kommer ovenfra, knekker, brekker og duger ikke!»

«Duger ikke!» sa alle havskapningene og holdt seg til sjøkuas mening for å ha en mening.

Den lille havfisken beholdt sin egen tanke. «Den umåtelige lange, tynne slangen er kanskje den vidunderligste fisken i havet. Jeg har en fornemmelse av det.»

«Den vidunderligste!» sier vi mennesker også, og sier det med kjennskap og overbevisning.

Den store sjøormen har lenge blitt omtalt i sanger og sagn.

Den er født og båret, sprunget ut fra menneskets godhet og lagt på havet bunn. Den strekker seg fra østens land til vestens land, bærer budskap hurtig som lysets stråle fra sola til jorda vår. Den vokser, vokser i makt og utstrekning, vokser år for år, gjennom alle hav, jorda rundt, under de stormende vann, og de glassklare vann, hvor det for skipperen ser ut som om han seiler gjennom den gjennomsiktige lufta, og ser ned på myldrende fisk, et helt fyrverkeri av farger.

Dypest nede strekker ormen seg, en velsignet

Midgardsorm som biter i halen sin idet den omslutter jorda. Fisk og krypdyr løper med panna imot, de forstår allikevel ikke den tingen ovenfra. Menneskehetens tankefylde, forkynt på alle språk, en lydløse kunnskapsorm på godt og ondt, den vidunderligste av havets vidundere, vår tids store sjøorm.

Ordforklaringer

- **alen:** lengdemål, ca. 0,63 meter, avstanden fra albu til fingerspiss

Eventyr ForAlle.no

Les og hør kjente og ukjent eventyr,
gratis på norsk!

eventyrforalle.no

PATREON | EventyrForAlle

Dansk kunsteventyr av Hans Christian Andersen (1805-1875).
(Offentlig eiendom - public domain)

Originaltittel: Den store Sølslange

Norsk oversettelse: Karl-Robert Rønning

Basert på den originale danske teksten: [Den store Sølslange \(1872\) \(kb.dk\)](http://denstoresoelsslange.kb.dk)
(Offentlig eiendom - public domain)

Dette verket er lisensiert under følgende Creative Commons lisens: Navngivelse-DeIPåSammeVilkår 4.0 Internasjonal. For å se en kopi av denne lisensen, besøk

<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.

Illustratør: Kristhild Rønning

Dette verket er lisensiert under følgende Creative Commons lisens: Navngivelse-IkkeKommersiell-ingen bearbejdelser 4.0 Internasjonal. For å se en kopi av denne lisensen, besøk

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>.